

HAYEF: Journal of Education

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

Çocuk Haklarını Ele Alan Çocuk Kitapları Üzerine Nitel Bir Araştırma

Özlem BAŞ¹ , Fahri TEMİZYÜREK²

¹Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

²Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Öz

Bu araştırmada çocuk haklarını ele alan çocuk kitaplarının nitel yaklaşımla incelenmesi amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda durum çalışması olarak tasarlanan araştırmada ölçüt örnekleme yoluyla ulaşılan veri kaynakları doküman analizi yöntemlerinden biri olan içerik analiziyle analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları, incelenen çocuk kitaplarının çocuk haklarının katılma hakkı, yaşamsal haklar, korunma hakları ve gelişme haklarını konu edinen metinlerden oluştuğunu ortaya koymuştur. Analiz edilen metinlerde çocuk hakları; hayvan karakterlerin hikayeleri yoluyla, ebeveynlerin tavırları üzerinden, hakların yokluğu durumlarının anlatıldığı, gerçek yaşam problemleriyle, olağanüstü varlıklar yoluyla ve bilgilendirici metinlerle anlatılmaktadır. Araştırmanın önemli bir bulgusu ise çocuk hakları içerikleri sunulan kitaplarda hayvan karakterlerin kullanımının hayvan haklarıyla ilgili konuları düşündürmesi ve bu durumun metnin işlemek istediği ana fikrin karışmasına sebep olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk hakları, çocuk edebiyatı, doküman analizi

A Qualitative Study of Books on Children's Rights

Abstract

This study aims to analyze children's books on children's rights with a qualitative approach. In accordance with this general purpose, the data sources obtained through criterion sampling were subjected to content analysis. Content analysis is a method of document analysis. The results of this study demonstrated that the books analyzed were composed of texts which were concerned with children's rights such as rights of participation, living rights, rights of protection, and developmental rights. The themes that emerged in relation to the way the texts dealt with children's rights indicated that children's rights were described through stories of animal characters and by means of parental attitudes; they were presented via real-world problems, via extraordinary creatures, and in informative texts in which the absence of rights was described. Moreover, the use of animal characters in children's rights books made us think about animal rights issues. This situation causes the animal rights and children's rights to be confused.

Keywords: Children's rights, children's literature, document analysis

Giriş

Çocuk hakları; kanunen veya ahlaki olarak dünya üzerindeki tüm çocukların doğuştan sahip olduğu eğitim, sağlık, yaşama, barınma; fiziksel, psikolojik veya cinsel sömürüye karşı korunma gibi hakların hepsini birden tanımlamakta kullanılan evrensel bir kavramdır (Dağ

İletişim Kurulacak Yazar / Corresponding Author: Özlem BAŞ **E-posta / E-mail:** ozlembas@hacettepe.edu.tr; dr.ozlembas@gmail.com

Cite this article as: Baş, Ö., & Temizyürek, F. (2021). Çocuk Haklarını Ele Alan Çocuk Kitapları Üzerine Nitel Bir Araştırma. *HAYEF: Journal of Education*, 18(2), 179-192.

ve ark., 2015). Bu haklar aracılığıyla çocuk, özel gereksinimleri dikkate alınarak korunur, kollanır ve çocukluk dönemini gereği gibi yaşama olanağına kavuşturulur (Akyüz, 2012).

Çocuk hakları ile ilgili olarak yayınlanan ilk önemli belge 1924-Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'dir. Birleşmiş Milletler kurulduktan sonra 1959- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi kabul edilmiş; bu bildirinin ışığında 1963-Türk Çocuk Hakları Bildirisi hazırlanmıştır (Erbay, 2019). Uluslararası hukukta çocuk haklarını düzenleyen temel yasal metin 1989-Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'dir (Ballar, 1998). Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin amacı; çocukların yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının gerçekleştirilmesini sağlamak ve çocukların korunması için evrensel ölçü ve ilkeleri belirlemektir (Özdemir ve Ruhi, 2016). Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde kırk civarında çocuk hakkı bulunmaktadır; ancak bunların çoğunluğu doğrudan hak olmayıp, çocuklara nasıl davranılması ve onlara neler sağlanması gerektiğine ilişkin standartlara dayanan ilkeler niteliğindedir (Bulut, 2007). Sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 20 Kasım 1989 tarihinde oybirliğiyle kabul edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nde 14 Eylül 1990'da imzalanan Çocuk Hakları Sözleşmesi Aralık 1994'de meclisten geçirilerek yürürlüğe girmiştir (Fazlıoğlu, 2007). Türkiye Cumhuriyeti, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'sinin 17, 29 ve 30. maddeleri hükümlerini T.C. Anayasası ve 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Anlaşması hükümlerine ve ruhuna uygun olarak yorumlama hakkını saklı tutmaktadır (<https://www.unicef.org/turkey>, 2020).

Sözleşmede çocukların hakları; yaşamsal haklar, gelişme hakları, korunma hakları ve katılma hakları olmak üzere dört ana başlık altında toplanmaktadır (Peker Ünal, 2010):

- Yaşamsal haklar; çocuğun yaşama ve uygun yaşam standartlarına sahip olma, tıbbi bakım, beslenme, barınma gibi temel gereksinimlerinin karşılanmasını ön-gören haklardır.
- Gelişme hakları, çocuğun kendini en üst düzeyde gerçekleştirebilmesi için gerekli olan eğitim, oyun ve dinlenme, bilgi edinme hakkı, din, vicdan ve düşünce özgürlüğü gibi haklardır.
- Korunma hakları, çocuğun her türlü ihmal, istismar ve sömürüye karşı korunmasını sağlayan haklardır. Bunlar yargı sisteminde, silahlı çatışmada, çocuk işçiliğinde, fiziksel, duygusal ve cinsel istismarda, ilaç bağımlılığı ve mülteci çocuklar için özel bakıma ilişkin konularda çocukların korunmasını sağlayan haklardır.
- Katılma hakları ise, çocuğun ailede ve toplumda aktif bir rol kazanmasını sağla-maya yönelik haklardır. Bu haklar, görüşlerini açıklama ve kendisini ilgilendiren konularda karara katılma, dernek kurma ve toplanma hakkıdır.

Günümüzde çocuk hakları oldukça önem verilen ve yasalarca güvence altına alınan, aynı zamanda da eğitimin de ilgi alanına giren bir meseledir (Dirican, 2018). Avrupa İnsan Hakları Eğitim Sistemleri Raporuna göre; hak temelli bir eğitim herkesin haklarına saygı duyulduğu, hakların korunduğu ve sağlandığı bir toplumu inşa etmenin en etkin aracı olarak kabul edilir (Akyeşilmen, 2014; OSCE, Council of Europe, UNHCHR ve UNESCO, 2008).

Bu konuda ulusal alan yazın incelendiğinde sınıf öğretmenleri, yöneticiler ve velilerin görüşlerinin alındığı araştırmalar (Akgül, 2015; Fazlıoğlu, 2007; Gülbahar, 2019; Gür, 2019) ; eğitim fakültesi öğrencilerinin görüşlerinin ele alındığı çalışmalar (Karaman, 2019; Kırac, 2019; Yılmaz, 2019); ilkökul programlarının incelenmesi ve çocuk hakları üzerine geliştirilmiş programlar ve çeşitli uygulamalar üzerine yapılmış araştırmalar (Çarıkçı, 2019; Özdemir Doğan 2017; Özdemir Uluç, 2008; Topçu 2019) ile çocuk haklarının hangilerinin ders kitapları, resimli çocuk kitapları ve dergilerinde yer verildiğine dair araştırmalar (Çelik, 2020; Dik, 2019; Pembegül, 2019; Sarı, 2019; Sucu, 2020; Turan, 2011) bulunmaktadır.

Toplumsal açıdan hem ailelerin hem de çocukların bilinçlenmesi için çocuk haklarının ilkökul döneminden itibaren çocuklara öğretilmesi büyük önem taşımaktadır. Çocuklar haklarını bildikleri takdirde özgüvenleri daha da gelişecek ve sağlıklı bir sosyal kimlik gelişimi gerçekleşecektir. Ayrıca ilkökul programlarının önemli bir hedefi olan yaşam becerilerinin geliştirilmesinde de çocuk hakları eğitimi dikkate alınması gereken husustur. Çocuk hakları gerek kavramsal olarak gerek de verdiği mesajlar açısından çocuğun dünyasında doğru algılanabilmesi için sınıf öğretmenliği branşının dikkate aldığı gelişimsel ilkeler ve öğretim yöntemleriyle öğretilmelidir. İlkokul çocuklarının kavram öğretimine ilişkin hassasiyetleri göz önüne alınmalı ve çeşitli oyunlar, drama çalışmaları ve elbette nitelikli çocuk kitapları bu amaç için kullanılmalıdır.

Mamur Işıkcı'nın (2013) çocukların hakları konusundaki gerçek taleplerini ortaya çıkarmak için yürüttüğü araştırmasında çocukların kararlara katılma, kendini temsil etme, kendi sorumluluğunu taşıma, düşüncelerini ifade edebilme, toplum tarafından saygı duyulma, önemsenme, değer verilme, politik eylemlerde bulunabilme gibi öz-gürleştirici, bağımsızlaştırıcı hak taleplerinin olduğunu saptamıştır. Çocukların haklarının bilincinde olması için çocuklara haklarının onlara doğru bir şekilde öğretilmesinde çocuk edebiyatı eserlerinin önemi büyüktür. Bu araştırmada çocuk haklarını ele alan çocuk kitaplarının nasıl bir içerikle çocuk haklarını işlediğini analiz etmek amaçlanmıştır.

Bu genel amaç doğrultusunda araştırmanın problem cümlesi şu şekildedir:

- Çocuk hakları, çocuk kitaplarında nasıl betimlenmektedir/nasıl yer almaktadır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada nitel yaklaşımla durum çalışması deseni kullanılmıştır. Amaç çocuk haklarını konu edinen çocuk kitaplarının bu hakları çocuklara nasıl anlattığına ilişkin durumu olduğu gibi betimlemektir. Araştırmada nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabileceği araştırma problemiyle yakından ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Merriam' a göre (2015) toplum kendi halkını eğlendirmek, bilgilendirmek bazen de ikna etmek için kendi belgelerini üretir. Popüler medya, TV, film, radyo, gazeteler, edebi çalışmalar, fotoğraf, çizgi film ve son yılların gözdesi olan internet de popüler kültür evrakları olarak kabul edilir.

Veri Kaynakları ve Verilerin Toplanması

Araştırmada nitel araştırmada kullanılan amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme esas alınarak; çocuk haklarını işleyen çocuk kitapları olma ölçütüne göre veri setine ulaşılmıştır. Seçilen kitapların gerek kapaklarında gerek sonunda çocuk haklarının nasıl işlendiğine yönelik açıklamalar bulunmaktadır. Bu nedenle araştırmacılar herhangi bir konuda yazılmış çocuk kitaplarında çocuk hakları işlenmiş mi diye aramak yerine kitapların içeriklerinde açıkça çocuk hakları konusunun işlenmiş olmasına göre seçim yapmışlardır. Bu doğrultuda 9 çocuk kitabı, toplam 522 sayfa içerik, analiz edilmiştir. İncelenen kitaplarla ilgili olarak etik izin için gerekli işlemler yapılmıştır. Etik ilkelere istinaden hiçbir kitabın belirli bir bölümüne makalede yer verilmemiş, sadece ham verilerden örnekler sunulmuştur.

Araştırma kapsamında incelenen çocuk kitapları:

- Çocukların Hakları Var! Serisi (1,2,3,4,5 nolu kitaplar),
- Çocuk Hakları İçin Öyküler: Kuşlar Adası,
- Çocuk Hakları Öyküleri: Küçük Adımlar,
- Kaf Dağının Çocukları,
- Çocuk Olmaya Hakkım Var.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada nitel verilerin analizini yapmak için iki araştırmacı ayrı ayrı olarak veri setinin tamamını okumuştur. Okudukları kitaplardan elde ettikleri temalara göre görüşme yapıp nasıl bir kategori ve kod sistemi oluşturacaklarını planlamışlardır. Bu doğrultuda tematik içerik analizi yaparak veri setini ikinci defa okumuşlardır. İkinci

okumada her bir kitap için Miles ve Huberman'ın (2015) kümelenmiş özet tablosundan yararlanılmıştır. Böylece her kitap belirlenen temalar kapsamında ortaya çıkan kod ve kategorilere göre analiz edilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması için Miles ve Huberman (1994) [Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)] formülü kullanılmıştır. İki araştırmacının verilerin analizinde uyuşma katsayısı %86,32 bulunmuştur. Bu katsayının %70'in üzerinde olması sebebiyle araştırmacıların kodlamalarının tutarlı olduğu kabul edilmiştir. Üzerinde görüş birliğine varılamayan kodlamalar kaldırılmış ve özet tablolar okuyucunun kolaylıkla anlayabileceği şekilde sadeleştirilmiştir.

Elde edilen bulgular araştırmanın inandırıcılığını sağlamak için nitel araştırmada uzman bir akademisyen tarafından incelemeye tabii tutulmuştur. Araştırmada aktarılabilişliğin sağlanması için amaçlı örnekleme yapılmış, verilerin daha sonra teyit edilebilirlik açısından incelenmesi için ham hali ve kümelenmiş özet tabloları saklanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın veri kaynaklarının analiz edilmesi sonucunda ortaya çıkan bulgular sunulmuştur. Araştırmada “Çocuk hakları, çocuk kitaplarında nasıl beltimlenmektedir/nasıl yer almaktadır?” sorusuna cevap aranmıştır. Toplanan verilerin tümevarımcı bir analize tabii tutulması sonucu araştırmacılar tarafından incelenen çocuk kitaplarından kodlar oluşturularak veriler üretilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu doğrultuda yapılan doküman analizi sonucunda altı tema tespit edilmiştir. Bu temalar aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır:

1. Çocuk haklarının hayvan karakterler yoluyla anlatıldığı kitaplar,
2. Çocuk haklarının ebeveyn tavırları üzerinden anlatıldığı kitaplar,
3. Hakların yokluğu veya bu hakların mahrumiyet durumlarının anlatıldığı kitaplar,
4. Çocuk haklarını gerçek yaşam problemleriyle anlatan kitaplar,
5. Çocuk haklarını olağanüstü varlıklar yoluyla anlatan kitaplar,
6. Çocuk haklarını bilgilendirici metinler yoluyla anlatan kitaplar.

Araştırmada elde edilen bulgular tematik olarak sunulmaktadır. Araştırmanın birinci teması çocuk haklarının hayvan karakterler yoluyla anlatıldığı kitaplardır. Bu temayla bağlantılı üç kitaba ilişkin kümelenmiş özet tabloları aşağıda sunulmuştur.

Tema 1. Çocuk haklarının hayvan karakterler yoluyla anlatıldığı kitaplar

Tablo 1

“Kardeşlik Çemberi” Kitabına İlişkin Kümelenmiş Özet Tablosu

Kategori	Kod	Örneklerle Açıklama
Çocuk Hakkı Gelişme Hakkı Taraf devletler, bu sözleşmede yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler; ulusal, etnik ve sosyal köken; mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statülerin nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler.	İşleniş Biçimi Bu hikâye renk, ırk, dil, din, kültürel, sosyal vb. açılardan birbirlerinden çok farklı çocukların bir araya gelip bir basket maçında karşı takımdaki filleri yenmelerinin öyküsüdür.	Ham Verilerden Kesit <i>Gerçekten de bir yavru filin gövdesi, beş çocuğun gövdesinden daha büyük görünüyordu. Bu kadar iri gövdeyle top çevirmeleri hiç de kolay değildi. (s. 16) Beyazı, sarısı, siyahı.... Hepsi sarmaş dolaş, birlikte başarmanın mutluluğunu yaşamaya başladılar. (s. 45)</i>

Tablo 1’deki kitapta özellikle ırk, renk, cinsiyet, dil veya diğer nedenlerle farklı olarak düşünülen çocukların hep birlikte başarıma duygusu ele alınmıştır. Çocukların bir basket maçını fillerin takımına karşı kazanabilmek için birbirlerinin farklılıklarını anlamaları üzerine takım olmaları anlatılmaktadır. Hikâyede çocuk karakterlerle hayvan karakterler bir arada kullanılmıştır.

Tablo 2

“Sihirli Çaydanlık” Kitabına İlişkin Kümelenmiş Özet Tablosu

Kategori	Kod	Örneklerle Açıklama
Çocuk Hakkı Yaşamsal Haklar *Taraf devletler her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul eder. *Taraf devletler çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterir.	İşleniş Biçimi Öyküde Selim, akşam okumaya başladığı Alâeddin’in Sihirli Lambası kitabı ile sabah kahvaltı sırasında ocağın üstünde gördüğü çaydanlıktan çıkan buhar bulutunu kafasında birleştirince sihirli bir yolculuğa çıkar. Yolculuk sırasında kırlangıç yavruları, keklik yavruları ve yavru kediyile karşılaşır. Kırlangıç yavrularının barınmaya ihtiyacı vardır. Keklik yavrularının beslenmeye, yavru kedinin ise ilaca...	Ham Verilerden Kesit <i>Kırlangıç yavrularından biri tam yuvadan düşüyordu ki Alâeddincin uzanıp parmağının ucuyla destek vererek yavrunun tekrar yuvada kalmasını sağladı. Çığlık çığlıydılar. İçini çeken Selim: “Yıvaları birazcık daha geniş olsa keşke.” dedi Alâeddincin “İkinci dileğini bunun için kullanabilirsin.” (s.23)</i>

Tablo 2’de özet olarak verilen kitabın ana karakteri bir çocuk olmakla birlikte yaşamsal haklar hayvanlar üzerinden işlenmiştir. Çocuk, çıktığı sihirli yolculukta karşılaştığı hayvanlara yönelik dilek tutarak onları yaşadıkları zor durumdan kurtarmak istemiştir.

Tablo 3

“Kuşlar Adası” Kitabına İlişkin Kümelenmiş Özet Tablosu

Kategori	Kod	Örneklerle Açıklama
Çocuk Hakkı *Yaşamsal Haklar *Gelişme Hakkı *Korunma Hakkı *Katılma Hakkı	İşleniş Biçimi Kuşlar Adası kitabında kısa öykülerle çocuk hakları işlenmeye çalışılmıştır. Bir adada yaşayan kuşlar; çocukların evlendirilmesi, kaçırılması, madde bağımlılığı iklim değişikliği, çevresel sorunlar gibi olumsuz bazı durumlarla karşılaşır ve kuşlar birliğine haber verirler. Kuşlar birliği zor durumda olan kuş çocukları kurtarır.	Ham Verilerden Kesit <i>Bakımevinde yetişen kimsesiz yavru kuşlar; yetiştikleri bu sıcak yuvayı hiç unutmamışlar. Korunmaya ve eğitime muhtaç tüm yavru kuşların bakımevine yerleştirilmelerinin önemini sık sık dile getirmişler. Adalı kuşlar, kimsesiz yavruların yardımına koşuyorlarmış. Onları hemen bakımevine yerleştiriyorlarmış. Böylece Kuşlar Adası’nda evsiz barksız yavru kalmıyormuş. (s. 18)</i>

Tablo 3’te işlenen kitapta temel olarak dört kategoriye giren çocuk hakları kuşların dünyasında ele alınarak işlenmiştir. Ancak iklim değişikliğinin ve çevresel sorunların kuşların yaşamsal haklarını etkilemesi problemi burada önemli bir bulgudur. Bu bulgu sadece çocuk haklarını değil hayvan haklarını da düşündürmektedir.

Araştırmada verilerin analizi sonucu ortaya çıkan ikinci tema çocuk haklarının ebeveyn tavırları üzerinden anlatıldığı kitaplardır. Tablo 4 ve Tablo 5'te sunulan özet tabloları özellikle bu temada katılım hakkının işlendiğini ortaya koymaktadır.

Tema 2. Çocuk haklarının ebeveyn tavırları üzerinden anlatıldığı kitaplar

Tablo 4

"Anne Ben Yapabilirim" Kitabına İlişkin Kümelenmiş Özet Tablosu

Kategori	Kod	Örnekle Açıklama
Çocuk Hakkı	İşleniş Biçimi	Ham Verilerden Kesit
Kamusal ya da sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir.	Öyküde aşırı korumacı ebeveynlerin kızları Biricik'in tüm hayatına müdahale etmesi anlatılıyor.	Bir ara, ayağı küçük bir taşa takılmış Biricik'in. Daha sendelemeden, babası davranıp yakalamış kolundan. Onun terlemiş olduğunu gören annesi de hemen, havluyu çıkarmış çantasından. İşte o günden sonra, her şeyi ama her şeyi anne ve babasından bekler olmuş Biricik Çocuk. (s.29)

"Anne Ben Yapabilirim!" kitabı Tablo 4'te özetlendiği gibi aşırı korumacı anne baba tavırlarının aslında çocukların haklarına yönelik aykırı bir durum olduğunu örneklendirmektedir.

Tablo 5

"Hey Küçük!" Kitabına İlişkin Kümelenmiş Özet Tablosu

Kategori	Kod	Örnekle Açıklama
Çocuk Hakkı	İşleniş Biçimi	Ham Verilerden Kesit
Katılma Hakkı		
*Her çocuk, düşüncesini özgürce açıklama ve kendisiyle ilgili konularda, karar oluşturma sürecine katılma hakkına sahiptir.	Öyküde Berke ve Selin'in aileleriyle yaşadığı sorunlar ele alınmaktadır. Ailesinin Berke'yi işlerine geldiği zaman "çocuk" işlerine geldiği zaman "kocaman adam" olarak görmesi ve Selin'in ise ailesinin, onun meslek seçimi kararına karışması anlatılmaktadır.	Berke: Çocuk ne? Çocuk oynuncağı gibi görüyorlar bizi." dedi. Selin, atıldı bu kez: "Hani çocuk oyuncakları vardır... Bebekler... Otur dersin oturur, konuş dersin konuşur, sus dersin susar." (s.32)

Tablo 5'te ise "Hey Küçük!" kitabında yazar aile ortamında farkında olmadan katılım hakkının çocuk açısından nasıl ihlal edildiğini çocuğun gözünden anlatmaya çalışmıştır. Kitapta çocuklarla sohbet eden ve onların bu konudaki sitemlerini dinleyen yetişkin, hikâyenin sonunda bir öz değerlendirme yapmıştır.

Araştırmada verilerin analizi sonucu elde edilen üçüncü tema, hakların yokluğu durumunda insanlar için nasıl bir dünya olabileceğini anlatan öyküdür.

Tema 3. Hakların yokluğu veya bu hakların mahrumiyet durumlarının anlatıldığı kitap

Tablo 6

"İnsan Okur" Kitabına İlişkin Kümelenmiş Özet Tablosu

Kategori	Kod	Örnekle Açıklama
Çocuk Hakkı	İşleniş Biçimi	Ham Verilerden Kesit
Eğitim Hakkı	Hikâyede Kitapadam adındaki kitap karakteri fırtınanın etkisiyle çok eski zamanlara gider. Orada çocuklara rakamları, elçilere yazıyı, çobana da notaları öğretir.	"Bunlar da ne?" diye sordu Elçi. "Harfler" dedi Kitapadam. "Harfler mi? Harfler de ne?" "Peki söyleyeceğin sözleri hiç bugüne kadar gördün mü?" dedi Kitapadam. (s.29-30)

Tablo 6'da "İnsan Okur" hikayesi yazının, sayıların olmadığı günlere okuyucuyu götürerek o zamanki insanların ne gibi problemlerle karşılaştığını anlatmaktadır. Bu

problem durumlarına ana karakter “Kitapadam” çözüm bulmaktadır. Burada dikkati çeken bulgulardan biri ise ana karakterin insan olmamasıdır.

Araştırmanın dördüncü teması ise çocuk haklarını gerçek yaşam problemleriyle anlatan “Küçük Adımlar” kitabındaki hikayelerdir. Tablo 6’da kümelenmiş özet tablosunda bir hikâyeden örnek kesit verilmiştir.

Tema 4. Çocuk haklarını gerçek yaşam problemleriyle anlatan kitap

Tablo 7
“Küçük Adımlar” Kitabına İlişkin Kümelenmiş Özet Tablosu

Kategori	Kod	Örnekle Açıklama
Çocuk Hakkı	İşleniş Biçimi	Ham Verilerden Kesit
*Yaşamsal Haklar	On farklı öyküden oluşan kitapta	İsmi Selma’yımış. Köyün çobanının
*Gelişme Hakkı	insan karakterlerin başından	kızı. O da çobanlık yapıyormuş,
*Korunma Hakkı	geçen gerçek yaşam öyküleri	çünkü erkek kardeşi okuyormuş. Kız
*Katılma Hakkı	anlatılmaktadır. Bu işleniş biçimi	olduğu için okula gönderilmemiş.
	çocuk haklarıyla ilgili maddenin	Babası izin vermemiş, öyle derdi. O
	karakterin hayatında nasıl bir tesiri	gün onu sınıfa çağırıp arkadaşlarıyla
	olduğunu ortaya koymaktadır.	tanıştırdım. (s.12)

Tablo 7’de verilen çocuk kitabı “Küçük Adımlar”ın çocuk haklarını nasıl işlediğine ilişkin bulgular göstermektedir ki kitapta gerçek yaşam problemleriyle çocuk hakları anlatılmaya ve açıklanmaya çalışılmıştır. Ham verilerden örnek sunulan kesit hikâyede Mustafa Öğretmen’in sınıfını gözetleyerek dışarıdan derslere katılan küçük bir çocuğun hikayesidir. Kitap, çocuk haklarının uygulanmasının Türkiye koşullarında ne gibi problem durumlarıyla karşı karşıya kaldığını gösteren zengin içerikler sunmaktadır.

Araştırmada ulaşılan beşinci tema, çocuk haklarını olağanüstü varlıklar yoluyla anlatan masallardan oluşmaktadır. “Kaf Dağı’nın Çocukları” kitabında üç masal yer almaktadır.

Tema 5. Çocuk haklarını olağanüstü varlıklar yoluyla anlatan kitap

Tablo 8
“Kaf Dağı’nın Çocukları” Kitabına İlişkin Kümelenmiş Özet Tablosu

Kategori	Kod	Örnekle Açıklama
Çocuk Hakkı	İşleniş Biçimi	Ham Verilerden Kesit
*Yaşamsal Haklar	Kaf Dağı’nın Çocukları hikayesinde	Bir vardı bir yoktu. Mutluluğun Kaf
*Gelişme Hakkı	dünya çocuklarının yaşadıkları hak	Dağı’nın arkasında kaldığı yeryüzünde,
*Korunma Hakkı	ihlalleri masallara entegre edilerek	Bugün Olduğu gibi Dün De Çocukları
*Katılma Hakkı	anlatılmaya çalışılmıştır. Kitabın isminden	Seven İnsanlar vardı. Ve yeryüzünde bir
	de anlaşılacağı gibi Kaf Dağı’na ulaşan	isme, bir kimliğe, bir aileye, evlat edinmeye
	Çocuk Kuşları çocukların yüreğinden	gereksinim duyan çocuk da çoktu; temel
	havalanıp İyi İnsanlara onların yaşadığı	eğitim hakkından yoksun, sağlıklı biçimde
	hak ihlallerini haber vermektedir.	yetiştirme şansından uzak çocuklar... (s.61)

Tablo 8’de kısa kesiti verilen “Kaf Dağı’nın Çocukları” kitabı masalsı bir anlatımla çocuk haklarına dikkati çekmektedir. Zaman zaman dip notlarla tarihi belgelere atıfta bulunan kitapta gerçek dünyada meydana gelen çocuk hakları ihlalleri olağanüstü varlıklar yoluyla ortadan kaldırılmaktadır.

Araştırmanın altıncı teması, bilgilendirici metinler yoluyla çocuk haklarının anlatılmasıdır.

Tablo 9 “Çocuk Olmaya Hakkım Var” kitabının çocuk haklarını nasıl işlediğini özetlemektedir.

Tema 6. Çocuk haklarını bilgilendirici metinler yoluyla anlatan kitap

Tablo 9

“Çocuk Olmaya Hakkım Var” Kitabına İlişkin Kümelenmiş Özet Tablosu

Kategori	Kod	Örnekle Açıklama
Çocuk Hakkı	İşleniş Biçimi	Ham Verilerden Kesit
*Yaşamsal Haklar	Kitapta çocuk haklarının çocukların ağzından sıralanmasıyla bilgilendirici	Bu hakların hepsine sahip olmaya hakkım var, çünkü ülkem 192
*Gelişme Hakkı	türde metin aracılığıyla bir işleniş	ülkeyle birlikte Uluslararası
*Korunma Hakkı	sunulmaktadır. Resimlerle slogan	Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni
*Katılma Hakkı	şeklinde sunulan sayfalar birbiriyle	imzaladı. Çünkü ben çocuğum!
	bütünlük içinde ilerlemektedir.	(s.38)

Tablo 9’da çocuk haklarının, çocukların ağzından bilgilendirici yolla anlatılması özetlenmektedir. Bu kitapta herhangi bir somutlaştırma, benzetme, fabl türü kullanılmadan ilgili çocuk hakkı belirtilmiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada çocuk haklarını ele alan çocuk kitapları incelenmiş olup bu kitaplarda hangi çocuk haklarının çocuklara nasıl anlatıldığı analiz edilmiştir. Yapılan içerik analize göre çocuk haklarını konu edinen çocuk kitapları yaşamsal haklar, gelişme hakları, korunma hakları ve katılma haklarını temele almıştır. Bu hakların işleniş biçimine ilişkin altı farklı tema ortaya çıkmıştır. Buna göre çocuk hakları, hayvan karakterler yoluyla, ebeveynlerin çocuklarına tavırları yoluyla, hakların yokluğu durumuyla, gerçek yaşam problemleriyle, olağanüstü varlıklar yoluyla ve bilgilendirici metinler yoluyla aktarılmaktadır. Ulusal alan yazında taranan araştırmaların çocuklara yönelik kitaplarda çocuk haklarının özellikle hangilerinin işlendiğinin betimlediği görülmektedir. (Bağçeli Kahraman ve ark., 2020; Karaman Kepenekçi, 2010; Maltepe, 2013; Özdemir Uluç, 2008; Pembegül, 2019; Turan, 2011; Türkylmaz ve Kuş, 2014). Karaman Kepenekçi’nin (2010) Türkiye’de önerilen 100 Temel Edebiyat Eseri listesinde yer alan hikayelerde çocuk haklarının ne ölçüde ve nasıl dağıtıldığını belirlemeyi amaçladığı araştırması sonucunda bu hikayelerde çocuk hakları ile olumlu ve olumsuz ifadelerin birbirine yakın oranda kullanıldığı görülmüştür. İncelenen hikayelerde en çok çocukların “gelişim hakları” ile ilgili ifadeler kullanılmış, bunu çocukların “korunma hakları” ilgili olumsuz ifadeler izlemiştir. Maltepe’nin (2013) Aytül Akal’ın çocuklar için yazdığı öykülerde çocukların yaşamsal, gelişimsel, korunma ve katılım haklarına ne düzeyde yer verildiğini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada, çocukların katılım haklarıyla ilgili anlatımlara en fazla yer verildiği görülmekte, bunu gelişimsel haklar ve yaşamsal haklar izlemektedir. Aytül Akal’ın incelenen öykü kitaplarında en az çocukların korunma haklarıyla ilgili anlatımlara yer verildiği tespit edilmiştir.

Çeşitli araştırmacılar tarafından farklı çocuk kitapları ve ders kitaplarında çocuk haklarının ne derece işlendiğini araştırılmış; korunma haklarının diğer haklara göre daha az yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır (Bağçeli Kahraman ve ark., 2020; Özdemir Uluç, 2008; Pembegül, 2019; Turan, 2011; Türkylmaz ve Kuş, 2014). Karaman Kepenekçi ve Aslan (2011) kitaplarda çocukların en az korunma haklarına yer verilmesinin nedenini çağdaş yazarların, çocuğu örseleyen yaşam gerçeklerine ilişkin olumsuz anlatımlara kitaplarında daha az yer vermeyi yeğledikleri şeklinde yorumlamışlardır. Bu bulgu sadece korunma hakları değil, diğer tüm çocuk haklarının anlatıldığı çocuk kitaplarında gerçek yaşam problemlerinden ziyade hayvan karakterler, olağanüstü varlıklar gibi gerçek dışı unsurların tercih edilmesinin nedenini açıklamaktadır.

Ulusal alan yazında çocuk haklarının ne düzeyde işlendiği araştırılmıştır ancak bu çalışmada ortaya çıkan temalar çocuklara hakların nasıl anlatıldığı üzerinedir. Bu bağlamda uluslararası alanda yazında yapılan bazı çalışmalar özellikle bu araştırmada elde edilen temalardan “hakların yokluğu durumuyla ve gerçek yaşam problemleriyle” çocuk haklarının kitapta işlenmesi temalarıyla daha çok örtüşmektedir. Örneğin Rose Byrne’nin araştırması (2016) resimli çocuk kitaplarının siyah çocuğun vücudunun zayıflığı ve gücü hakkında mesajlar taşıdığını ve sonuçta siyah çocukluk ve ırksal kimlik hakkında algıları etkilediğini ifade etmiştir. Stair’in (2014) beyaz ırkçılık karşıtı aktivizmin çocuklara resimli kitaplar aracılığıyla nasıl tasvir edildiğini incelediği araştırmasında sonuçlar ırklar arası etkileşimleri içeren kritik faktörlerin çocuklukta öğrenildiğini vurgulamaktadır. Dikkat çeken diğer bir araştırmada ise Moreno (2012) resimli çocuk kitaplarında güzellik algısının çocuklara nasıl anlatıldığını içeren mesajları incelemiştir. Bu güzellik mesajlarının altında yatan ırk ve cinsiyet mesajlarını ele alan çalışma sonuçlarına göre doğal etnik saç, mirası temsil ettiği ve kızların özgürce oynamasına izin verdiği için güzeldir. Bu kapsayıcı güzellik mesajları aynı zamanda ırk ve cinsiyet mesajlarını da içermektedir. Bu resimli kitaplar Afrikalı-Amerikalı kızlara, doğal saçlarına değer verdiklerinde ırklarının geçmişine de değer verdiklerini söylemektedir. Araştırmalarda görüldüğü gibi uluslararası alan yazında çocuk haklarının işlendiği resimli çocuk kitaplarında çoğunlukla ırkçı söylemlere veya betimlere yönelik içerikler ele alınmıştır (Crawford, 2018; Mendoza, 2019; Williams, 1977). Bu bakımdan yurt dışındaki çocuk kitaplarında çocuk hakları konusunun daha çok gerçek yaşam problemleriyle ele alındığı söylenebilir. Bu bulgu araştırmada analiz edilen çocuk kitaplarının da bu yönde bir eğilim içerdiğini desteklemektedir.

İlkokul çocuklarının somut düşünme ve dünyasına girebilme adına kitapların farklı yollara başvurma çocuk edebiyatı açısından çeşitlik yaratmakta ve bu konuya farklı yönleriyle dikkati çekmesi bakımından önem arz etmektedir. Ancak çocuk haklarının hayvanlar üzerinden anlatıldığı kitaplar örneğin yaşamsal haklar söz konusu olduğunda hayvan haklarını da düşündürmektedir. Bu nedenle araştırmada incelenen eserlerden yola çıkılarak çocuğun dünyası için oldukça karmaşık ve soyut olan bu hakların kavra-

tilmasında gerçek yaşam problemleri yoluyla anlatımın daha makul olacağı söylenebilir.

Bu araştırma çocuk haklarını konu alan çocuk kitaplarının içerik analiziyle sınırlıdır. Araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle çocuk edebiyatı eserlerinde çocuk haklarının hangi mesajlarla işlendiğinin daha detaylı betimlendiği araştırmalar yapılabilir. Özellikle çocuk haklarının işlenmesi sırasından gerçek yaşam hikâyelerinden hareket etmek, kahramanların insan karakterlerden olması hayali ve hayvan karakterlerin kullanılması bu hakların anlaşılması için kritik bir öneme sahiptir. Resimli çocuk kitaplarında çocuk haklarına ilişkin mesajlara ilkökul çocuklarının ne gibi tepkiler verdikleri incelenebilir. Ayrıca ulusal ve uluslararası alan yazındaki çocuk haklarına ilişkin resimli çocuk kitaplarının hangi haklara odaklandığına ilişkin karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir. Çocuk haklarının toplumsal açıdan hem ailelerde hem öğrencilerde hem de öğretmenlerde daha fazla farkındalık yaratabilmesi amacıyla çocuk haklarının hangi öğretim yöntemleriyle öğretilebileceğine ilişkin araştırmalar yapılabilir. Çocuk haklarını temel alan kapsayıcı eğitim anlayışı perspektifinde dezavantajlı çocukların hakları üzerine çalışmalar yapılabilir. İlkokul düzeyinde hangi yaşlarda hangi hakların çocuklar tarafından daha iyi anlaşıldığı konusunda deneysel çalışmalar yapıp çocuk haklarının hangi aşamalarda çocuklara öğretilebileceği belirlenebilir. Ayrıca lisans programlarında öğretmen adaylarına çocuk hakları konusunda eğitimler verilip onların bu konuda bilinçlendirilmesi sağlanabilir.

Etik Komite Onayı: Bu çalışmada doküman inceleme yöntemi kullanıldığından etik kurul onayı alınmamıştır. Ancak araştırmada kullanılan veri kaynakları için ilgili yayıncılardan izin alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir – F.T.; Tasarım – Ö.B., F.T.; Denetleme – F.T.; Kaynaklar – Ö.B., F.T.; Malzemeler – Ö.B.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi – Ö.B., F.T.; Analiz ve/veya Yorum – Ö.B., F.T.; Literatür Taraması – Ö.B., F.T.; Yazıyı Yazan – Ö.B., F.T.; Eleştirel İnceleme – Ö.B., F.T.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Ethics Committee Approval: Since the document review method was used in this study, the ethics committee approval was not obtained. However, permission was obtained from the relevant publishers for the data sources used in the research.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – F.T.; Design – Ö.B., F.T.; Supervision – F.T.; Resources – Ö.B., F.T.; Materials – Ö.B.; Data Collection and/or Processing – Ö.B., F.T.; Analysis and/or Interpretation – Ö.B., F.T.; Literature Search – Ö.B., F.T.; Writing Manuscript – Ö.B., F.T.; Critical Review – Ö.B., F.T.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

- Akgül, M. Ş. (2015). *Evaluating elementary school students' parents' thoughts on children's rights*. [M.A Thesis, Accessed from National Thesis Centre of the Board of Higher Education. Thesis No. 395149].
- Akyeşilmen, N. (2014). International human rights regulations and education: a rights-based look at education. *Milli Eğitim*, 201, 5-16.
- Akyüz, E. (2012). *Children act, children's rights and protection*. (2nd Edition). Pegem Akademi Yayınları.
- Bağçeli Kahraman, P., Kartal, T., & Yıldız, S. (2020). Children's rights in pictorial children's books. *Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 3(2), 138-163. [\[Crossref\]](#)
- Ballar, S. (1998). *Children's rights*. Beta Basım Yayım.
- Bulut, H. (2007). *Guardianship (setting up personal relations with children) and alimony cases in family law*. Beta Yayınları.
- Bulut, S. (2014). *Çocukların hakları var 1 (Children have rights! 1): Kardeşlik çemberi (Circle of brotherhood)*. Can Yayınları.
- Bulut, S. (2014). *Çocukların hakları var 2 (Children have rights!2): Anne ben yapabilirim (Mom, I Can Do It)*. Can Yayınları.
- Bulut, S. (2014). *Çocukların hakları var 3 (Children have rights!3): Sihirli çaydanlık (Magic Kettle)*. Can Yayınları.
- Bulut, S. (2014). *Çocukların hakları var 4 (Children have rights!4): Hey küçük! (Hey little child)*. Can Yayınları.
- Bulut, S. (2014). *Çocukların hakları var 5 (Children have rights! 5): İnsan okur (Humans read)*. Can Yayınları.
- Çarıkçı, S. (2019). *The effects of children's rights education programme on the 4th graders' attitudes towards and awareness of children's rights*. [Doctoral Thesis, Accessed from National Thesis Centre of the Board of Higher Education. Thesis No. 566911].
- Çelik, M. (2020). *Analysing secondary school Turkish course books in terms of children's rights*. [M.A Thesis, Accessed from National Thesis Centre of the Board of Higher Education. Thesis No. 626302]
- Crawford, N. (2018). *More than hair: building self-esteem in African American children's books*. [M.A Thesis Bowie State University] PreQuest.
- Dağ, H., Doğan, M., Sazak, S., Kaçar, A., Yılmaz, B., Doğan, A., & Arica, V. (2015). A contemporary approach to children's rights. *Çukurova Medical Journal*, 40(1), 1-5. [\[Crossref\]](#)
- Dik, S. (2019). *Analysing the book covers of TÜBİTAK publications series of children above five years old in terms of principles of design*. [M.A Thesis, Accessed from National Thesis Centre of the Board of Higher Education. Thesis No. 596319].
- Dirican, R. (2018). Childhood and children's rights throughout history T. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2(2), 51-62. [\[Crossref\]](#)
- Erbay, E. (2019). *Children's rights*. (2nd Edition). Yeninsan Yayınevi.

- Fazlıoğlu, Z. (2007). *Teachers' and administrators' levels of consciousness of "children's rights" available in convention on children's rights*. [M.A Thesis, Accessed from National Thesis Centre of the Board of Higher Education. Thesis No.241859].
- Gülbahar, O. (2019). *School managers' and parents' views on the implementation of articles concerning the educational rights in the convention on children's rights*. [M.A Thesis, Accessed from National Thesis Centre of the Board of Higher Education. Thesis No. 537173].
- Gür, G. (2019). *Parents', teachers' and administrators' views and practices concerning children's rights*. [M.A Thesis, Accessed from National Thesis Centre of the Board of Higher Education. Thesis No. 607477].
- Karaman Kepenekçi, Y., & Aslan, C. (2011). Children's rights in books appealing to the pre-school period. *Ankara University Application and Research Centre for Children's and Youth Literature (ÇOGEM) Education, Research and Analysis Series- I*.
- Karaman Kepenekçi, Y. (2010). An analysis on children's rights in stories recommended for children in Turkey. *Journal of Peace Education*, 7(1), 65-83. [\[Crossref\]](#)
- Karaman, E. R. (2019). *Using creative drama with prospective elementary school teachers as a method in children's rights education*. [M.A Thesis, Accessed from National Thesis Centre of the Board of Higher Education. Thesis No. 583214].
- Kıraç, Ş. (2019). *Fourth year educational faculty and faculty of law students' attitudes towards children's rights*. [M.A Thesis, Accessed from National Thesis Centre of the Board of Higher Education. Thesis No.546785].
- Maltepe, S. (2013). Children's rights in Aytül Akal's stories. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 15, 58.
- Mamur Işıkçı, Y. (2013). *The problem of children's rights in Turkey in terms of social policy: an investigation into the area*. [Doctoral Thesis, Accessed from National Thesis Centre of the Board of Higher Education. Thesis No. 362395].
- Mendoza, C. S. (2019). *Border stories: the immigration journey, social and academic belonging, and parental detainment in children's picture books from 1998-2018*. [M.A Thesis, The University of North Carolina at Charlotte] PreQuest.
- Merriam, S. B. (2015). *A guide for design and implementation in qualitative research*. (Translated and edited by. Selahattin Turan) Nobel Yayın.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd ed.) Thousand Oaks, CA: Sage.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2015). *An enlarged resource book: qualitative data analysis*. (Translated and Edited by Sadegül Akbabab Altun- Ali Ersoy). Pegem Akademi.
- Moreno, S. (2012). *Teaching children about body image and ethnic hair: a rhetorical analysis of picture books and parenting books*. [Master tezi, The Florida State University] PreQuest.
- OSCE, Council of Europe, UNHCHR & UNESCO, (2008). *Human rights education in the school systems of Europe, Central Asia and North America: A compendium of good practice*, Poligrafus Andrzej Adamiak, Warsaw.
- Özdemir Doğan, G. (2017). *Effective children's rights education from the perspective of expert elementary school teachers: conceptions and applications*. [M.A Thesis, Accessed from National Thesis Centre of the Board of Higher Education. Thesis No. 470228].
- Özdemir Uluç, F. (2008). *Children's rights in elementary school curricula*. [Doctoral Thesis, Accessed from National Thesis Centre of the Board of Higher Education. Thesis No. 228075].
- Özdemir, H., & Ruhi, C. (2016). *Children act and children's rights*. On iki levha yayıncılık.

- Peker Ünal, D. (2010). *Web-based children's rights education programme for teachers of primary education*. [Doctoral Thesis, Accessed from National Thesis Centre of the Board of Higher Education. Thesis No. 302018].
- Pembegül, N. B. (2019). *Analysing popular science journals published by TUBITAK for children in terms of children's rights*. [M.A Thesis, Accessed from National Thesis Centre of the Board of Higher Education. Thesis No. 569278].
- Rose Byrne, C. (2016). *Illustrating the smallest black bodies: the creation of childhood in African American children's literature, 1836-2015*. [Doctoral Thesis, Case Western Reserve University] PreQuest.
- Sarı, T. (2019). *An analysis of children's books available in children's libraries in terms of children's rights. a case in Ankara*. [M.A Thesis, Accessed from National Thesis Centre of the Board of Higher Education. Thesis No. 588960].
- Serres, A. (2020). *Çocuk olmaya hakım var (I have the right to be a child)*. (Translated by. Önen, F.). 6th Edition. YKY Yayınları.
- Stair, M. L. (2014). *The representation of white antiracism in children picture books*. [Doctoral Thesis, Washington State University] PreQuest.
- Sucu, E. (2020). *An analysis of children's rights in social studies coursebooks*. [M.A Thesis, Accessed from National Thesis Centre of the Board of Higher Education. Thesis No. 628835]
- Tan, S. U. (2018). *Kaf dağı'nın çocukları (The children of Kaf Mountain)*. Gürer Yayınları.
- Topçu, B. (2019). *Developing and implementing a creative drama-based children's rights education programme*. [M.A Thesis, Accessed from National Thesis Centre of the Board of Higher Education. Thesis No. 541032]
- Turan, N. (2015). *Çocuk hakları için öyküler kuşlar adası (Stories for Children's Rights: The Island of Birds)*. Erdem Yayınları.
- Turan, S. (2011). *Analysing fairy tales in the context of children's rights. (An analysis of the Book "Her güne bir masal (A Tale for Each Day))*. [M.A Thesis, Accessed from National Thesis Centre of the Board of Higher Education. Thesis No. 302012]
- Türkyılmaz, M., & Kuş, Z. (2014). Children's rights in 100 fundamental books in primary education. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(15), 39-63.
- UNICEF (2020, Ekim 11). *The written articles of convention on children's rights*. <https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>
- Uzuner, H. (2020). *Çocuk hakları öyküleri küçük adımlar (Stories of Children's Rights: Little Steps)*. Ayrıntı Yayınları.
- Williams, B. L. (1977). *Black traditions in children literature: a content analysis of the text and illustrations of picture story books about black people in the United States to determine how selected black traditions have been portrayed and determine what impact these portrayals have on the self- concept of children who are exposed to these books*. [Doctoral Thesis Michigan State University] PreQuest.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Qualitative research methods in social sciences*. 10th Edition. Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, F. (2019). *An analysis of university students' attitudes towards children's rights and recommendations for solutions: A case in Amasya University*. [M.A Thesis, Accessed from National Thesis Centre of the Board of Higher Education. Thesis No.550850]